

להבות אש קודש

לקט מתורתם של קדושי ושרידי השואה

פרשת ויקרא

ביצד נלמדה קריאה של חיבה מהמלאכים למשה רבינו¹

הרב מרדכי וינקלר זצוק"ל בספר לבושי מרדכי עה"ת² כותב בפרשתנו וזלה"ק:

פירש רש"י לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה לשון חיבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיהו ו' ג') וקרא זה אל זה ואמר. וצריך ביאור מנא לן לומר דהקריאה של מלאכי השרת הוא לשון חיבה, שמשם נלמד דגם קריאתו של הקב"ה הוא לשון חיבה.

ויש לומר כי דרך העולם הוא דמי שחפץ לדבר עם רעהו אשר איננו מצוי בקרבתו אלא במרחק מקום, אזי נדרש ממנו תחילה לקראו שיבוא ויתקרב אליו ורק לאחר מכן יוכל להגיד לו את דבריו, אבל אם הוא עומד לידו והוא סמוך ונראה אליו הלא אך למותר הוא לקראו בשמו, ולקריאה מה זו עושה, דאין לו אלא לומר לו את הפצו בלי שום קריאה, ואם בכל זאת הוא קורא לו בשמו אעפ"י שנצב עליו, ודאי אין זה אלא מפני שמבקש להראות לו בזה את חיבתו שהוא חפץ ומרוצה מאוד בקרבתו, והרי מלאכי השרת באומרים שירה הם עומדים יחדיו קרובים זה לזה ואינם צריכים להקדים קריאה לאמירה, ועל כרחך דכל מה שקוראין זה לזה הוא רק כדי להראות רחשי אהבה וחיבה.

ולפי זה יש לומר דהוקשה לרש"י מהו הקריאה שקראה הקב"ה למשה רבינו ע"ה, הלא זה האיש משה הוא הגבר אשר זכה לקרבת אלקים בכל עת, וכפי שהעיד עליו הקב"ה, בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו וגו' (במדבר י"ב ז'-ח) ומה צורך היה בקריאה קודם כל דיבור ואמירה?! אלא ודאי הטעם בזה כי רצה הקב"ה להראות לו את חיבתו אליו בכל דיבור ובכל אמירה וציווי, כמו שהמלאכים קוראין זה לזה מחמת חיבתם.

קריאה משמעותה הכנה

בפנים יפות לבעל 'ההפלאה' רבי פינחס הלוי הורוביץ (אחיו של רבי שמעלקה מניקלשבורג) כתב על דברי רש"י הנ"ל (קריאה לשון חיבה) בתחילת דבריו לספר ויקרא וזלה"ק:

כבר פירשנו ענינו (ראה פרשת כי תשא ל' י"ח) בפסוק היו נכונים ליום השלישי, שכל מצוה צריכה הכנה, כמו שאמרו חז"ל (אבות ב' י"ב) התקן עצמך ללמוד תורה, וע"י זה נעשה כלי מוכן לקבל אור התורה והמצוות...וכן אמרו במשנה (אבות ג' י"ד) הביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה. דהיינו שמתוך כך שמודיע להם בתחילה, נעשה חיבה יתירה, שיכולין לקבל את האור.

¹ הלימוד בגליון לקיים מצות בוראי יתברך. לעילוי נשמות הורי היקרים אודים מוצלים מאש, אבי מורי ר' מנחם אהרן ב"ר טוביה ז"ל, אמי חוה בת ר' יהודה ז"ל. הותני הרב מנחם ב"ר יצחק ז"ל (חבה) אשתו זהבה בת רבקה ז"ל, ובנם משה יצחק ז"ל. הרב דוד ב"ר חיים (פוקס) זצ"ל, אוד מוצל מאש הרב סיני יצחק הלוי בן הרב שמעון (אדלר) זצ"ל. אחובה לאה בת הרב שמעון יבלחטו"א (קלרמן) שלומית בת יהודה (מן) ז"ל, יהודה הי"ד בן הרב מרדכי יבלחטו"א (דימנטמן).

² הספר לבושי מרדכי עה"ת ומועדים בשני כרכים יצא לראשונה מכת"י ע"י הרב יצחק פנחס פריינד (ברוקלין תשע"ט) הרב מרדכי לייב וינקלר (תר"ה-תרצ"ב) מגדולי רבני הונגריה בתקופה שלפני השואה, נחשב מעמודי ההוראה. למד אצל תלמידו של החת"ם סופר הרב יצחק אהרן לנדסברג זצ"ל, ורשי תורתו ושיטתו של החת"ם סופר נקבעו באישיותו. תשובותיו בהלכה נכתבו בשו"ת לבושי מרדכי שיצא לאור עוד בחייו. בתשע"א יצאו מחדש כל חלקי השו"ת בד"כ. כמו"כ חידושיו למסכתות הש"ס נערכו אף הם מחדש.

ומזה למדו לכל מקבל מתנה. וזהו שאמרו התקן עצמך וכו' שאינה ירושה לך. כי אף שקיבלו אבותינו את התורה על ידי הכנתם, כמו כן צריך כל אדם לעשות הכנה לקבל חלקו בתורה. והיינו שאמרו חז"ל (תורת כהנים ב' ו') **לכל דיבור היתה קריאה, להכין עצמו לקבל אור הדיבור**. וכן עשה משה עם ישראל, כדכתיב בפרשת בא (שמות י"ב כ"א) ויקרא משה לכל זקני ישראל... ואולי מה שאמר הכתוב (ויקרא א' ב') **דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, נמי הפירוש כן, שבתחילה יאמר להם שידבר עמם, כדי שיכינו את עצמם ויטו את אזנם לשמוע האמירה, שהיא לשון חיבה. עכ"ל ההפלאה**.

עפ"י דברים אלו נראה את דבריו של האדמו"ר מפיאסצנא הרב קלמן קלונמוס זצוק"ל הי"ד בספר דרך המלך (שיחות לתורה ולמועדים, פרשת צו תרח"ץ³) שעיקר ענינו השפעת התורה על היהודי הלומד אותה, אך עפ"י דברי ההפלאה הנ"ל, השפעה זו תלויה היא במדת ההכנה, וזלח"ק:

...ועמך כולם צדיקים... נצר מטעי (ישעיהו ס' כ"א) – האיש ישראל הוא נצר ממתעי ה', וכמו שלוקחים מאילן גדול ונוטעים אותו, לא די שישאר הנצר בגודלו ובצורתו כפי שלקחהו מן האילן, רק צריך לצמוח ולהתגדל, ולהעשות מעצמו אילן גדול וממנו יצאו ענפים עלים ופירות, כן איש ישראל צריך להתגדל, שמעצמו יעשה תורה. והשומע תורה מרב או מספר, ראשית כל יכנסו הדברי תורה ששמע או ראה אל קרבו, אבל זה לא די לו, רק צריך להשתנות כולו, וזמן מחשבותיו ורצונו יעלו אילן של תורה. הדברי תורה הם רק כנצר הנמוע או כגרעין שנזרע...

יכול האיש לנסות זאת על עצמו. לא כל הספרים פועלים על כל אחד באופן ישר, אבל כל אחד יש ספר מספרים הקדושים שכאשר מסתכל בו זמן מרובה ובזמנים המוכשרים לו, או כשהודל מלעיין בספר מרגיש שנתפעל מזה, ומחשבותיו מתפעלות ורצונו מתרגש באופן אחר... לא בלבד שלומד תורה ולא בלבד שמתקרב אליה, רק גם מעצמותו נעשה תורה... אף במי שיש לו תורה, אף השנה בקבלה ובחסידות, יש חילוק בין אם התורה והחסידות מונחות בו כמו הספרים בארגו, לבין מי שהוא בעצמו נעשה תורה וחסידות. על ההר סיני נעשה כל כך התגלות התורה ואלקותו יתברך, ומכל מקום את התורה לא החר קיבל, רק איש הישראלי, מפני שבהר היתה רק התגלות המקום, שעל המקום נתגלה, וההתגלות שבאיש הישראלי היא שהוא נתהפך לתורה והארת קדושת אלקים... עכ"ל האדמו"ר מפיאסצנא בעל חובת התלמידים, בספר דרך המלך.

משנתו של רבי אליעזר קב ונקי – התורה הביאתו לתשובה

...או הודע אליו הטאתו... (ויקרא ד' כ"ג)

בספר ויגד משה על מסכת אבות (פרק א' י"ז) כתב הרב משה יהודה כ"ץ⁴ זצ"ל הי"ד וזלח"ק:

ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה (אבות שם) יתפרש על דרך מה שאמרו (גיטין ס"ז ע"א) משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. ופירושו דמשנתו של רבי אליעזר ק"ב, היינו שנזכרו דבריו ק"ב פעמים במשנה ובברייתא. ולענ"ד יש לפרש עפ"י מה שכתב בזה"ק (ח"ג כ"ג ע"ב) על הפסוק (ויקרא שם) או הודע אליו הטאתו, אורייתא מודעת ליה חוביה. שהיא כמו אם המלמדת ומדרכת את בנה שיתנהג בדרך הישר והרצוי, כן התורה הקדושה מלמדת את האדם ומדריכתו בדרך הישר, והמאור שבה מעורר לכו של אדם, להכין הסרונותיו ולדעת חובותיו (עיין מסילת ישרים ד') והנה החילוק בין מספר תורה למספר תשובה הוא ק"ב,

³ שיחה זו נערכה עפ"י מכתב ששלח האדמו"ר מפולין לרה"ח (רב החסיד) הרב ראובן גשייד ז"ל, שעלה לארץ ישראל. השיחה נמסרה לעורכי הספר ע"י בנו הרב נחמן גשייד ז"ל.

⁴ הרב משה יהודה כ"ץ זצ"ל הי"ד שימש ברבנות בקהילת סערדהאלי בהונגריה, נסמך לרבנות ע"י גדולי דורו, ביניהם הרב מרדכי לייב וינקלר זצ"ל (דבריו הובאו לעיל), הרב שמואל ענגיל הגאון מראדושמילא. כתב יד של ספר זה ניצל באורח פלא ונדפס לראשונה בתשע"ג. המחבר עלה על המוקד באושוויץ ככ"ז בסיון תש"ד, יחד עם משפחתו וכן עם אביו הרב אשר אנשיל כ"ץ הי"ד (אותו יום ובאותו מקום הועלו על המוקד גם סבי יהודה בן נחום הי"ד וסבתי לאה בת יום טוב הי"ד, הוריה של אמי ז"ל) אך דברי תורתו ממשיכים להתברר בעולם, ביניהם ספרו על הלכות פסח ויגד משה, וכן על התורה. את הספר על מסכת אבות הוציא לאור בן אחיו של המחבר. (בספר עה"ת מפורטים שמות צאצאיו שנמסרו עקד"ה).

שבהם תיבת 'תשובה' יתירה על 'תורה'. וזהו שבהו של רבי אליעזר שהיה משנתו ק"ב, שמשנתו ותורתו היו באופן שתמיד הביאתו לידי תשובה והתעוררות...

ובזה יבואר לא המדרש עיקר, רצה לומר העיקר אינו לשמוע מדרשים טובים ופירושים נאים, אלא המעשה, רצה לומר שיתבונן השומע בעצמו אם יש בו מהמדות טובות הנזכרים במסכת זו, וע"י התורה יתעורר ושב ורפא לו. ויש לרמוז דלהכי התחלת התושבע"פ וסיומה באות מ"ם, לרמוז על שני ממוי"ן הללו, אשר בתחילת שתי התיבות – מדרש מעשה, להורות דמדרש ומעשה כרוכין זה בזה, ועיקר המדרש הוא לבוא לידי מעשה ולשוב בתשובה. עכ"ל הרב משה יהודה כ"ץ זצ"ל הי"ד.

גדלותה של ההשפעה איש על רעהו

וּיְקָרָא אֱלִימֶשֶׁה וְיִדְבֵר ה' אֵלָיו מֵאֵחָל מוֹעֵד לְאָמְרוֹ. דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִמֶּךָ קָרְבָן לַה' מוֹדֵה־בַּחַיָּה מִן־הַבְּקָר וּמוֹדֵה־צֹאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם (ויקרא א' א'-ב')

בספר אמרי יהודה לרב יהודה סג"ל רוזנר⁵ מסקלהיד זצ"ל הי"ד הביא דברי חז"ל בפרשתנו וזלה"ק:

במדרש רבה ויקרא (א' ה') זה שאמר הכתוב (משלי כ"ה ז') כִּי טוֹב אֶמְרֵי־לָךְ עֲלֶיךָ הַנֶּהָה מִהַשְׁפִּילָךְ לְפָנֵי נְדִיב [אֲשֶׁר רָאָו עֵינֶיךָ]⁶. עוד במדרש [שם שם ז'] משל למו"ל שצויה לעשות פלטרין על כל דבר ודבר כתב שמו

⁵ הרב יהודה סג"ל רוזנר מסקלהיד שברומניה (תרל"ז-ו' בסיון שבועות תש"ד) נכד של הרב דוד דייטש בעהמ"ח אהל דוד. אביו הרב מאיר יששכר בער זצ"ל שהיה גדול בתורה ביראה ובמעשים טובים, הוא אשר גדלו ולימדו בשנותיו הצעירות ולמעשה עד הקמתו את ביתו כפי שכותב בעצמו בתחילת ספרו אמרי יהודה על סוגיות הש"ס. כבר בילדותו כשעסק בתורה ולא הבין כראוי סוגיה מסוימת, היה מתחנן בדמעות שה' יתברך יאיר עיניו בתורתו. בהיותו כבן י"ד שנים אמר שיעור לפני תלמידים בשיבה. היה מפליג במעלת המחדש הידושים בתורה וכתב בתחילת ספרו שמלבד החיוב על כל אדם מישראל להוציא לאור חלקי תורתו השייכים לנפשו כמוכא בספרים כנגלה ובוהר הקדוש, הרי שיש ללמוד את ההלכות ממקורם בשרשם, לכן כותב בהקדמתו 'נתתי אל לבי בכל הלכה אשר שרשיו מרובים, להתבונן בטעמן ונימוקן של הראשונים והפוסקים ממקורם בש"ס וליתן מעט תבלין משלי...יראתו שקדמה להכמתו באה לידי ביטוי בעבודת הלב זהו תפלה, בה היה מתפלל בכסופין וגעגועין כנתנו המתחמא לפני אביו. ביחוד ארך אצלו זמן קריאת שמע. ספירת העומר וברכתה, היה אומר בקול שאגה.

ממקום מושבו בעיר סקלהיד הריץ תשובות לשאלות שנשאל. בניו של הרב חיים מצאנז ז"ע פארוהו ושבתוהו עד למאוד (האדמו"רים האחים הרב שלום אליעזר מראצפערט, ורבי ישעיה'ה מטעשהוב, שנים זכר צדיקים לברכה הי"ד). כן נכנס ללקוט מפירות הפרד"ס המתוקים ונסתרים בעסקו בתורת הרשב"י וכתבי האריז"ל. אור שמשו זרח על פני תבל עד שעלה האשמדאי הגרמני ימ"ש, וביום הראשון של שבועות ו' בסיון תש"ד עלתה נשמתו בסערה יחד עם אשתו ושבעת ילדיו הי"ד. השאיר ספר הידושי על סוגיות הש"ס שהספיק להדפיס בחייו (תרפ"ח), סוגיות עמוקות ביניהן: בעניני ביטול ותערובות, אין מכטלין איסור לכתחילה, וכן כתב בהרחבה בסוגיית מצות מכונה ומצות מצוה, והלך והיוק יתדותיו של האדמו"ר מצאנז הרב חיים זיע"א שיצא נגד כשרותן כידוע בחוגי החסידים בעיקר. ספר שהכין 'בחנית ישראל' שהוא לקוט וקצור מכמה מאות ספרים של תלמידי ותלמידי תלמידים של הבעש"ט זיע"א אך הוא כנראה עלה למרומים יחד עם מחברו, מעט גרגרים ממנו נדפסו בספרו למסכת אבות. הידושי עה"ת הם משיירי קונטרסים של חיבורו כנדפס בשער: נדפס מעצם כתב יד קדשו אוד מוצל מאש, בדרך נס והובא לארץ הקודש בשנת תשל"ל... וכן דרשותיו למועדים שיצאו בשני כרכים לראשונה בתשל"ה ובשנית בההדרה חדשה בתשס"ה.

תולדותיו שנכתבו בגליון זה נערכו עפ"י הקדמת הספר דרשות רבינו האמרי יהודה מסקלהיד ימים נוראים ופוכות (כו דרשות גם משנות של תמרות עשן ואש בשואה).

⁶ וזה לשון המדרש (ויקרא רבה א' ה'): רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתר קרא (משלי כה) כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב וגו', ר"ע מתני לה בשם ר"ש בן עזאי רחק ממקומך ב' ושלשה מושבות ושב עד שיאמרו לך עלה, ואל תעלה שיאמרו לך רד. מוטב שיאמרו לך עלה עלה ולא יאמרו לך רד רד. וכן הלל אומר השפלתו היא הגבהתי הגבהתי היא השפלתו, מה טעם (תהלים קיג) המגביהו לשבת המשפילי לראות, ... באהל מועד עמד לו מן הצד א"ל הקדוש ברוך הוא עד מתי את משפיל עצמך אין השעה מצפה אלא לך תדע לך שהוא כן שמכוון לא קרא הדיבור אלא למשה ויקרא אל משה.

של מלך וכו' אמר המלך עבדי בחוץ ואני בפנים קראו [לו שיכנס לפני ולפנים, כך בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עשה לי משכן על כל דבר ודבר שהיה עושה היה כותב עליו כאשר צוה ה' את משה, אמר הקדוש ברוך הוא כל הכבוד הזה עשה לי משה ואני מכפנים והוא מבחוץ קראו לו שיכנס לפני ולפנים לכך נאמר ויקרא אל משה...[עכ"ל המדרש].

אפשר לפרש כי המפרשים דייקי דמתחיל בלשון יחיד 'אדם כי יקריב מכם קרבן' בלשון יחיד, ומסיים 'תקריבו את קרבנכם' לשון רבים. ואפשר כי מבואר בספרים הקדושים אשר החטא של הרשע מביא הרהור של אותו הטא באדם צדיק, וזה היות שישראל המה אגודים זה בזה, ע"י כן מתפשט כח החטא (ובא גם אל צדיק בהרהור). ומוכן עתה המדרש מובא בדמש"א [דמשק אליעזר] אדם כי יקריב, אם הטא אדם כאדם הראשון שהתחיל לחטוא היינו שחטא אדם הראשון נתפשט לכל הדורות ועל דרך בחינה זו מתפשט החטא של הרשע להטריד מחשבות הצדיק במחשבות זרות, וזה אדם כי יקריב מכם קרבן, זה שהקריב בלשון יחיד פעם בזה קרבן לרבים, כי ע"י שטיהר הטאא פעל כאילו הקריבו רבים אשר עורר אצלם בכח הטאא, וזה 'מון הבהמה תקריבו את קרבנכם' היינו לשון רבים, והטעם בזה כי אדם יקריב מכם קרבן כדברי המדרש הנ"ל אם הטא האדם כמו אדם הראשון שהתחיל לחטא שחטא היה רק התחלה כי פעל גם באחרים לכן פועל הקרבן ג"כ בלשון רבים.

והנה מדה טובה מרובה ממדת פורענויות (יומא ע"ו ע"א) שע"י פעולות הטוב יפעיל ההתעוררות הטוב אצל אחינו בני ישראל, כאשר פירש הישמח משה על הכתוב אודה ה' בכל לבב, שע"י השירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה פעל גם שאר בני ישראל. והנה במשכן אשר עשאו בצלאל ואהליאב עפ"י משה רבינו ע"ה הכניסו כח בכל עשיה ועשיה, כמבואר בזה"ק פרשת מצורע העושה דבר וקורא עליו שם ה' נשאר רושם הקדושה בו ולהיפך אם נעשה באיסור וכדומה. ויובן המושל של המדרש לעבד שכתב שמו של המלך על כל דבר כי המשכן עשאו כ"כ [כל כך] בכוונה גדולה אשר היה כח הקדושה על כל דבר ודבר וזה שנכתב שמו של המלך על כל דבר.

ואמר המדרש...אדם כי יקריב...כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב וגו' כי אם שהחטא של היחיד משפיל את חבירו ג"כ כאמור למעלה, אבל המדה טובה מרובה לענין שיעלה את חבירו וכמאמר חז"ל (יומא פ"ו ע"ב) אפילו יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו. וזה ויקרא אל משה אדם כי יקריב, ענין קרבנות הוא בבחינת המשכן שנאמר בו ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם, שפעל המשכן טובת כל אחד וכמבואר בספרים כן ענין הקרבנות, וקאמר המדרש זה שאמר הכתוב כי טוב אמור לך עלה, הנה מה שמעלים את השני ע"י אמרות קדושות זה הוא יותר טוב וגדל במעלה מהשפילך לפני נדיב, ממה שפועלת ההשפלה ע"י אחרים לפני נדיב, היינו מלשון נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם. עכ"ל הרב יהודה פגל רוזנר זצ"ל הי"ד.

'למדרנותה' של הנה בשקלא וטריא עם עלי הכהן

וְשָׁחַט אֶת־יָגוֹן הַקָּהָר לִפְנֵי ה' וְהִקְרִיבוּ בְּלִי אֶתְרֵן הַקְּהָנִים אֶת־יְהוָה וְזָרְקוּ אֶת־יְהוָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ...[ויקרא א' ה']

בספר מאיר עיני חכמים החדש לרב מאיר יחיאל הלוי אדמו"ר מאוסטרובצא זצוק"ל הביאו במדור מיוחד קדשי יחזקאל שרידי תורתו של בנו הרב יחזקאל זצ"ל הי"ד שעלה על המוקד בשואה. בפרשתנו מביא סוגיה ממסכת ברכות (ל"א ע"ב) בענין שמואל הנביא, האם היה מורה הלכה בפני רבו.

יסוד דברי הגמרא על הכתוב (שמואל-א א' כ"ה) וַיִּשְׁחָטוּ אֶת־הַפָּר וַיָּבִיאוּ אֶת־הַנֶּעֱר אֵלַי לְאַחַר שִׁשְׁמוֹאֵל גְּדַל, הנה מבקשת לקיים את נדרה והעלתה את שמואל למשכן הוא מקום המקדש באותם ימים עם קרבנות ביניהם שלשה פרים. שואלת הגמרא משום זישהטו את הפר' הביאו את הנער אל עלי? אלא אמר עלי שיקראו לכהן שישחט את הפר. ראה הנער שמואל שעלי מחזר אחר כהן לשחוט את הפר ואמר לו ששחיטה כשרה בזה ולא צריך דוקא כהן. לכן הביאוהו לפני עלי ואמר לו אכן אמרת נכון ששחיטה כשרה בזה, אבל עברת על 'המורה הלכה בפני רבו' ודינו שהייב מיתה. באה הנה וצווחה לפני עלי וְתֹאמַר בִּי אֲדֹנָי חַי נַפְשִׁיךָ אֲדֹנָי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצְבֶּת עִמָּכָה בְּזֶה לְהַתְּפִיל אֵל ה', אֵלֵי־הַנֶּעֱר הַזֶּה הַתְּפִילָתִי...[שמואל-א' א' שם כ"ו כ"ז] ע"כ ע"פ הגמרא בברכות.

שואל הרב יחזקאל האלשטוק⁷ מאוסטרובצא זצ"ל הי"ד: וכי משום דהתפללה אל הנער הזה יפטר ממיתה, סוף סוף הוא הורה הלכה בפני רבו והייב מיתה?

ונראה לי דהנה איתא בזה"ק [בזהר הקדוש] פרשת נשא (קכ"ד ע"א) דשחיטת כהן פסולה⁸, והסברא בזה הוא דהנה איתא במסכת קדושין (כ"ג ע"ב) אמר רב הונא בריה דרב יהושע, הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, דאי סלקא דעתך שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן ואינהו מצי עבדי. והקשו שם בתוספות (ד"ה דאמר) וז"ל תימה דמשמע הכא דפשיטא ליה, ובמסכת נדרים (ל"ה ע"ב) בעי הני כהני שלוחי דרחמנא הוו או שלוחא דידן, ולא איפשיטא. ואמאי לא מיייתי התם הך מילתא דרב הונא בריה דרב יהושע למיפשמא?

ותירץ הרשב"א (קדושין כ"ג ע"ב ד"ה דאמר) דהתם במסכת נדרים מיירי בעבודות הכשרות בור, כגון שחיטה והפשט וניתוח, דאנן נמי מצינן למעבד ומשום הכי בעי הגמרא שם אם הכהנים שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא, אבל הכא מיירי בעבודות דאינן כשרות אלא כבהן כגון קבלה וזריקה וכיוצא בזה, דאנן לא מצינן למעבד. ומשום הכי פשיטא ליה לרב הונא דכהנים שלוחי דרחמנא, והסברא הוא דבדבר שאן הישראל יכול לעשות בעצמו אז מרחמינן עליו מן השמים ועושים שליח בעבורו כדי שיהיה לו כפרה, אבל דבר שיכולים

7 הרב יחזקאל הלוי האלשטוק זצ"ל הי"ד (תרמ"ז - י' בטבת תש"ג) בנו של האדמו"ר מאוסטרובצא הרב מאיר יחיאל האלשטוק זצוק"ל. בצעירותו למד אצל אביו, כשאביו נכנס לדבר אתו בדברי תורה לא ישב על כסא, אלא עמד וסמך עצמו על השולחן. בהיותו בן י"ח נשא לאשה את מרת ביילא מירל בתו של רב נפתלי ממעלין, שש שנים המשך לשקוד על תלמודו בבית הורטנו, כשהתמדתו באה לידי ביטוי בין השאר במיעוט שינה, עד שלעיתים לא שכב לישון כלל, אלא שתקפתהו שינה היה שוכב לשעה קלה ומתעורר כעבור זמן קצר וחוזר לתלמודו. בהיותו בן כ"ג שנים התמנה לרבנותו הראשונה, ובי"ט באדר תרפ"ח לאחר פטירת אביו הגדול נתמנה כממלא מקומו באוסטרובצא כשאלפי חסדי אביו נהיים אחריו. האדמו"ר משה יחיאל הלוי אפשטיין אדמו"ר מאוזרוב (אש דת, ובאר משה עה"ת) שהכירו סיפר כי בתחילה לא היה בעל כשרון ותפיסה, והרבה כרים הרטיב בדמעותיו כדי להשיג חכמה, ואח"כ זכה וצלחה עליו הרוח ונהיה כגאון בתורה. בכל חייו תפלותיו היו עמוקות ארוכות עמוקות בדמעות הלב, את תפלת 'אהבה רבה' לפני קריאת שמע אמר במשך כשעה שלימה. וכן אמירת שיר השירים בערב שבת קודש היה אומר בקולות רמים, את 'נשמת כל חי' בשבת קודש היה אומר במשך כשעה ובכביות גדולות. פעם נשאל מדוע תפלותיו נאמרות ב'קולות וברקים', תשובתו היתה משום שמגורנו בוקעים קולותיהם של יהודים כאובים שהתחננו שיתפלל עבורם, אם כן אין זו תפלתו הפרטית של יהיה, אלא של יהודים נוספים.

בעת 'עריכת שולחנא' אמר דברי תורה רבים. על דברי חז"ל במשנה (ברכות משנה (ברכות ה' א') אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש... אפילו המלך שואל בשלומנו לא ישיבנו ואפילו נחש ברוך על עקבו לא יפסיק. היה מבאר: מדוע המשנה הביאה שתי דוגמאות כה רחוקות, מלך ונחש? תשובתו מלאת עומק ויראה מהורה היתה, לכאורה כשהאיש מתפלל ורואה שאעפ"כ יש לו ח"ו יסורים, הלא יכול לאבד הלילה את האמונה והבטחון, לכן אומרת לו המשנה אפילו נחש, היינו יסורים על עקבו לא יפסיק, רק ידע שהמלך שואל גם עכשיו בשלומנו, והכל מושגח בהשגחה פרטית.

בפרוץ מלחמת העולם השנייה שהה בדיוק בוורשא שהופצצה ע"י הצבא הגרמני ימ"ש, ורק לאחר חודשים רבים הצליחו להחזירו לעירו אוסטרובצא. שם הנאצים הארורים התעללו בו ונזרו את חצי זקנו, המצב התדרדר עד שלבסוף בט' בטבת תש"ג הגיע ראש הגמטפו הארור למקום אליו הועבר הרבי (צאמיר) ודרש שיוציאו אליו את הרבי, אחרת ישרוף מאתים יהודים חיים. הרבי הגיע אליו כדי לנסות, למנוע רציחתם של יהודים רבים, והושאר תחת השגחה קפדנית של ראשי הקהילה שיכולים לקחת את הרבי, אך עליהם להחזירו למחרת, אחרת יפיק זממו. הרבי הבין שאלו שעותיו האחרונות הלך לטבול במקוה שהיה עמוק בקרח והכין עצמו לעלות על המוקד. למחרת לבש את הקיטעל ועמד ואמר סליחות, וידוי, 'על הטא' כשהגיע הרוצה של הגמטפו בבוקר עמדו כעשרים אנשים והתחננו שיקח אותם במקום האדמו"ר. הארור אמר להם, כרצונכם, גם אתם תועלו על המוקד. האדמו"ר הוצא לרחובה של עיר וכיכר בית הכנסת הוצא להורג ע"י הרוצה, לאחר מכן נצטוו עשרים היהודים לכתות לעצמם קבר אחים, והם נזרו ועלו עם רבם בסערה השמימית. אשתו וכל שמונת ילדיה מיהו נשואים עם משפחותיהם עלו בסערה השמימית, שני בנים צעירים בשנות בהרותם, ואחותם בתו היחידה כולם עלו על מזבח קדוש ה' ולא נותר ממשפחתו זכר. רק שרידי תורתו שנאספו יחד עם כתבי אביו, והוכתרו בשם 'קדשי יחזקאל' כנזכר לעיל במאמר.

עפי' הספר אספקלריה המאירה בעריכת משה חנניה רפאל גלאזיוס הוצאת עמודי שש (ירושלים תשע"ט).

8 בספר הפנו לתהילת הפרשה שם הביאו הערה ארוכה בסוגיה זו של שחיטת כהן עפ"י דברי הזה"ק הנ"ל (נשא קכ"ד ע"א) והביאו פירושו אור החמה (הרב אברהם אזולאי סב סבו של החיד"א) על דברי זהר אלו, והאריכו עוד בענין.

לעשות בעצמו מהחייבים לעשות בעצמו ולא לסמוך על אחרים, וזו סברת הוזה"ק דשחיטת כהן פסולה, דעל
הישראל מוטל לעשות בעצמו אותן העבודות שיכול בעצמו לעשות.

[חוזר לענין חנה ועלי, ומסביר הקשר לענין הקרבן]

והנה התפלה הוא במקום קרבן ואנו רואים שחנה לא בקשה מעלי שיתפלל בעדה, אם שהיה עלי אדם גדול
וכהן גדול וקרובה תפלתו להתקבל יותר מתפלת חנה, אעפ"כ לא עשתה זאת מפני שסברת הוזה"ק
דכל מה שאדם בעצמו יכול לעשות מחוייב לעשות בעצמו, ומשום הכי התפללה בעצמה לפני ה' ועלי היה
רק שומר את פיה היינו ששמר את תפלתה שתעלה השמימה, ומזה רואים שגם עלי הסכים לסברא זו
שאדם מחוייב לעשות בעצמו מה שאפשר לו לעשות ולא ע"י שליח, וזהו שאמרה חנה אל עלי אל הנער
הזה התפללתי, היינו התפללתי בעצמי ואתה שמרת את פי והסכמת לזה שיותר טוב שאני בעצמי אתפלל,
נמצא דבזה כבר הורית דשחיטה טוב יותר לעשות בזר ולא בכהן והדבר כבר הלכה פסוקה מאתך, וא"כ
אין בזה חיוב של מורה הלכה בפני רבו. עכ"ל הרב יחזקאל האלשטון זצ"ל הי"ד.

הגליון נלקט ונערך בחסד ה' יתברך ע"י יהודה יעקב ברקאי תל ציון כוכב יעקב יע"א 052-6514000 Ybarkai@gmail.com